



**Vilnius
University**

Neformaliojo vaikų ugdymo svarba karantino (ir ne tik) laikotarpiu

Prof. dr. Roma Jusienė
VU Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas
www.mediavaikai.lt

Neformalusis ugdymas

- Formalus vs. Neformalus
- <https://www.aikos.smm.lt/Puslapiai/Savokos-ir-teminiai.aspx>
- Svarbu – **ugdymas**
- Bene labiausiai atliepia ugdymo apibrėžimus ;)
- Apima visus ugdymo komponentus
- Paskirtis: ugdyti vaiko gyvenimo įgūdžius, asmenines, socialines ir kitas bendrąsias kompetencijas
- Tik kodėl – neformalus?
- Nes neprivalomas, pasirenkamas?
- Nes papildomas?
- Ne toks svarbus?

Ugdymas – dvasinių, intelektinių, fizinių asmens galių auginimas bendraujant ir mokant.

Ugdymas – socialinis reiškinys, kuriantis žmogų, kaip asmenybę tuo metu, kai jis bendraudamas sąveikauja su aplinka bei žmonijos kultūros vertybėmis.

Neformalusis ugdymas

- Reikšmė vaikų ir paauglių raidai neabejotina
- Ypač – jeigu laiku ir tinkamai
- Ypač – jeigu atliepia vaiko poreikius
- *Neformaliojo ugdymo aktualijos (2012):*
- Nepakankamai veiksmingas organizavimas
- Nepakankamas prieinamumas
- Nepakankamas finansavimas...
- *Nuotolinio ugdymo aktualijos (2021)*

Neformalusis vaikų švietimas suteikia ugdymosi alternatyvas, nukreiptas į socialinių, bendrųjų kompetencijų, gebėjimų ugdymą, saviraiškos poreikių tenkinimą bei asmenybės tobulėjimą

Ypač aktuali ir socialinės atskirties rizikos grupėms, imigrantams, specifinių gebėjimų vaikams, nes padeda jų socializacijai bei įsitraukimui į visuomeninius procesus, sprendžia vaikų ugdymosi po pamokų problemas

Neformalusis vaikų švietimas ne tik sukuria prasmingo vaikų laisvalaikio praleidimo galimybes, bet taip pat suteikia alternatyvas itin gabiems, talentingiems vaikams, kurie linkę plėtoti savo gebėjimus ir ieško priimtinos ugdymosi formos

Moksliniai tyrimai pandemijos metu

- **E-VAIKAI: Nuotolinis vaikų ugdymas pandemijos dėl Covid-19 metu: grėsmės bei galimybės ekosisteminiu požiūriu** (finansavo LMTLT, sut.nr. S-COV-20-11), 2020 metų birželio – gruodžio mėn. VU Filosofijos fakulteto (Psichologijos instituto, Sociologijos ir socialinio darbo instituto, Ugdymo mokslų instituto) ir Medicinos fakulteto (Vaikų ligų klinikos) mokslininkai
- **VAIKŲ SVEIKATA: Ilgalaikis ekranų poveikis vaikų fizinei ir psichikos sveikatai** (finansuoja VSSF, sut.nr. (1.80 E) SU-2498), 2020 metų gruodžio – 2022 lapkričio mėn.; VU Filosofijos fakulteto (Psichologijos instituto) ir Medicinos fakulteto (Vaikų ligų klinikos) mokslininkai, psichologai ir vaikų ligų gydytojai
- **6-14 metų vaikai, jų sveikata ir ugdymas;** www.mediavaikai.lt
- **MOPAS: Mokymosi pasiekimus sąlygojantys ir psichosocialines rizikas mažinantys mokyklos bendruomenės ir lyderystės veiksniai** (finansuoja LMTLT, sut.nr. P-DNR-21-20), 2021 m. balandžio – gruodžio mėn.; VU Medicinos fakulteto ir Filosofijos fakulteto mokslininkai
- **11-18 metų mokiniai, jų tėvai, mokytojai, mokyklos administracija, jų savijauta ir mokymosi sėkmė**



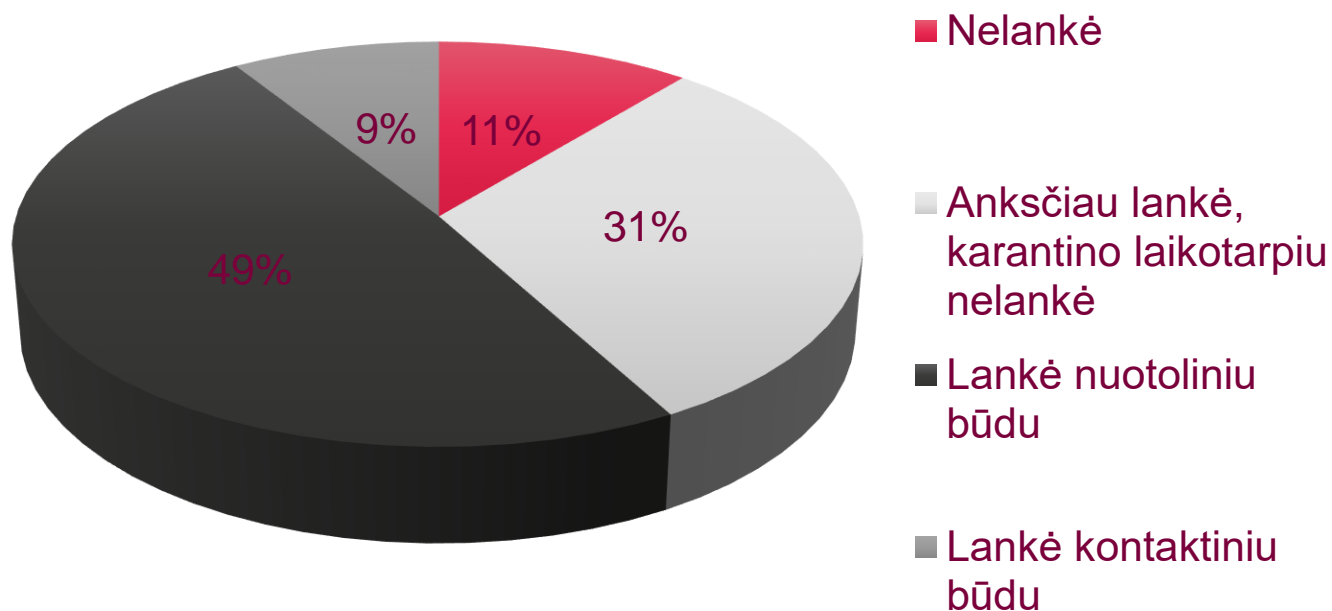
Finansuojama
Europos Sąjungos



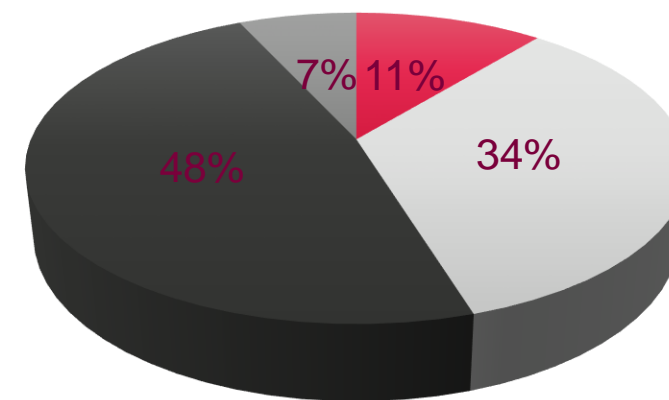
ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

Rezultatai: VAIKŲ SVEIKATA (6-14 m.)

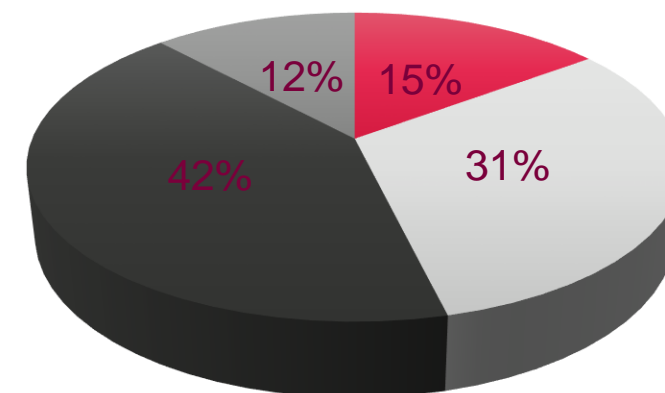
Tėvų atsakymai (N – 756): ar vaikas lankė papildomo ugdymo užsiėmimus (2020 lapkritis - 2021 balandis)?



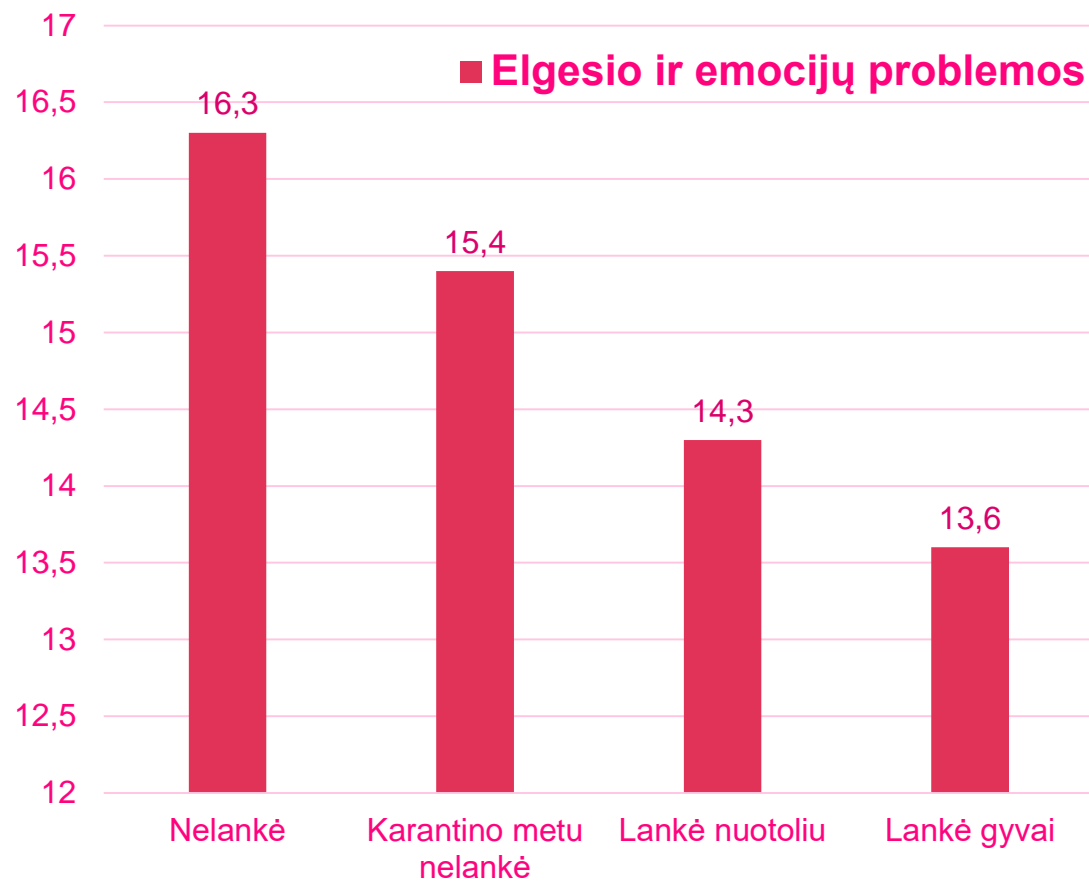
Pradinukai (6-10 metų)



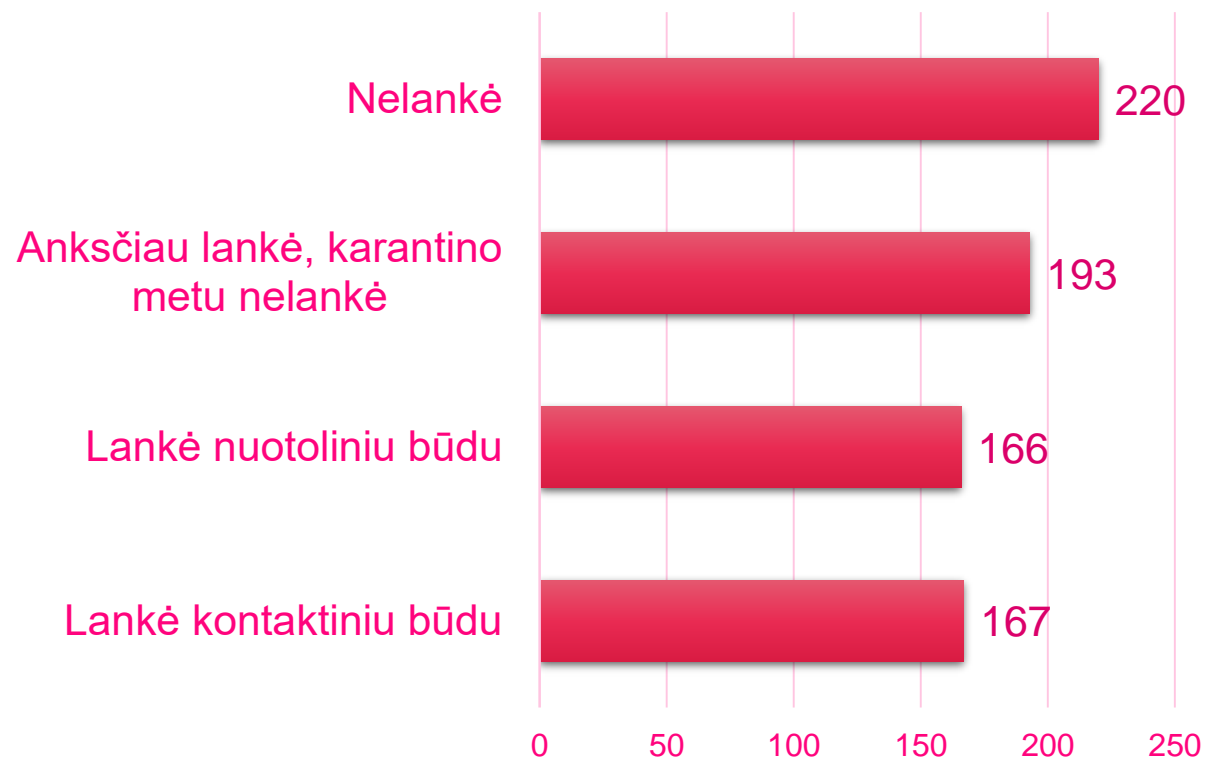
5-8 klasės (11-14 metų)



Rezultatai: VAIKŲ SVEIKATA (6-14 m.)

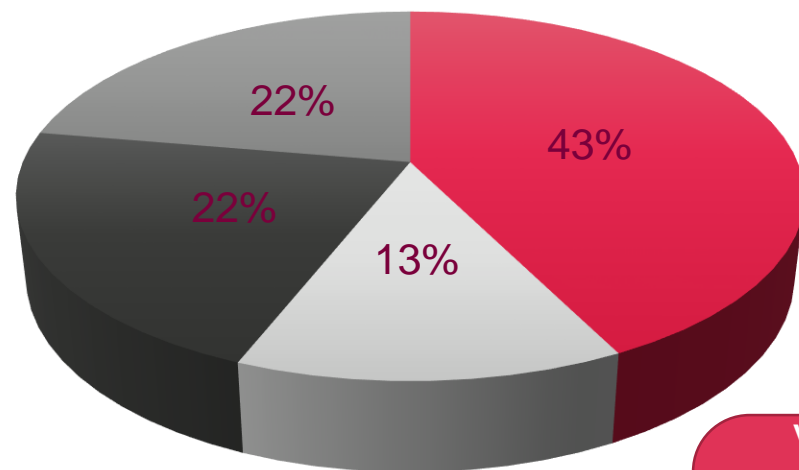


Papildomus užsiėmimus lankusių ir nelankusių vaikų laikas prie ekranų pramogoms (minutėmis)



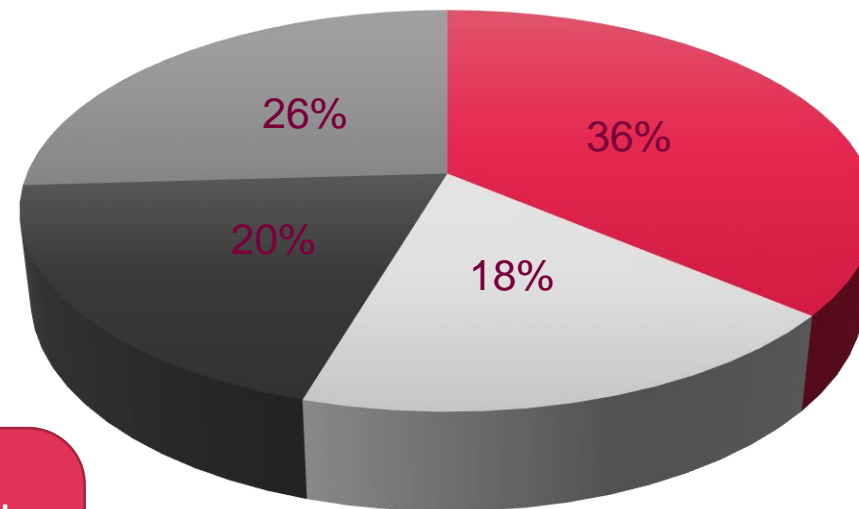
Rezultatai: MOPAS (11-18 m.)

Tėvų atsakymai (N – 933): ar paaugliai lankė papildomo ugdymo užsiėmimus (2020 lapkritis - 2021 balandis)?



- Nelankė
- Anksčiau lankė, karantino laikotarpiu nelankė
- Lankė nuotoliniu būdu
- Lankė kontaktiniu būdu

Paauglių atsakymai (N – 1483): ar lankė papildomo ugdymo užsiėmimus (2020 lapkritis - 2021 balandis)?

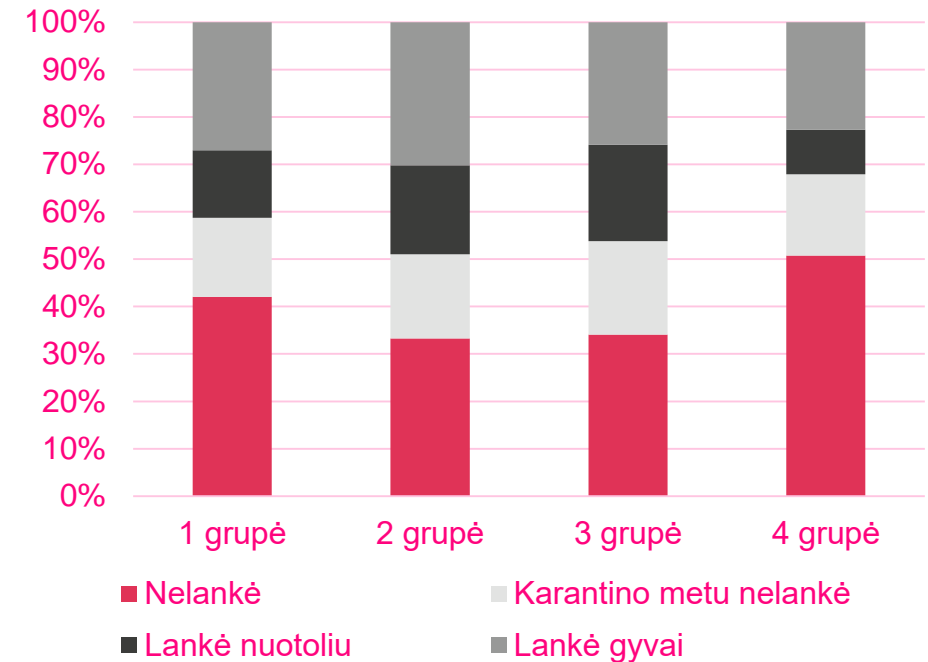
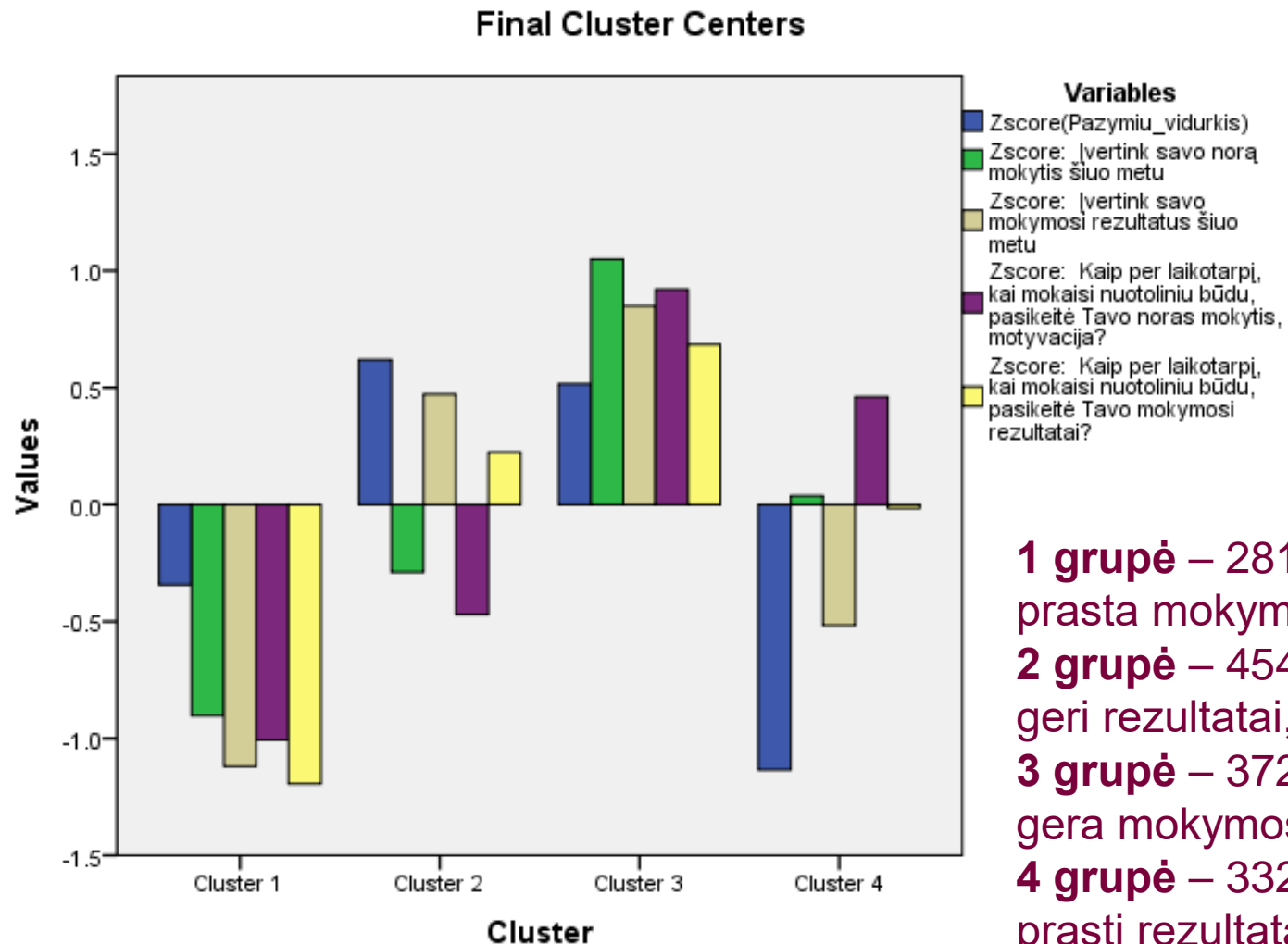


- Nelankė
- Anksčiau lankė, karantino laikotarpiu nelankė
- Lankė nuotoliniu būdu
- Lankė kontaktiniu būdu

Vyresni mokiniai – daugiau nelankančių visai; daugiau kontaktiniu būdu, mažiau – nuotoliniu (nei pradinukai)

Rezultatai: MOPAS (11-18 m.)

Vilnius
University

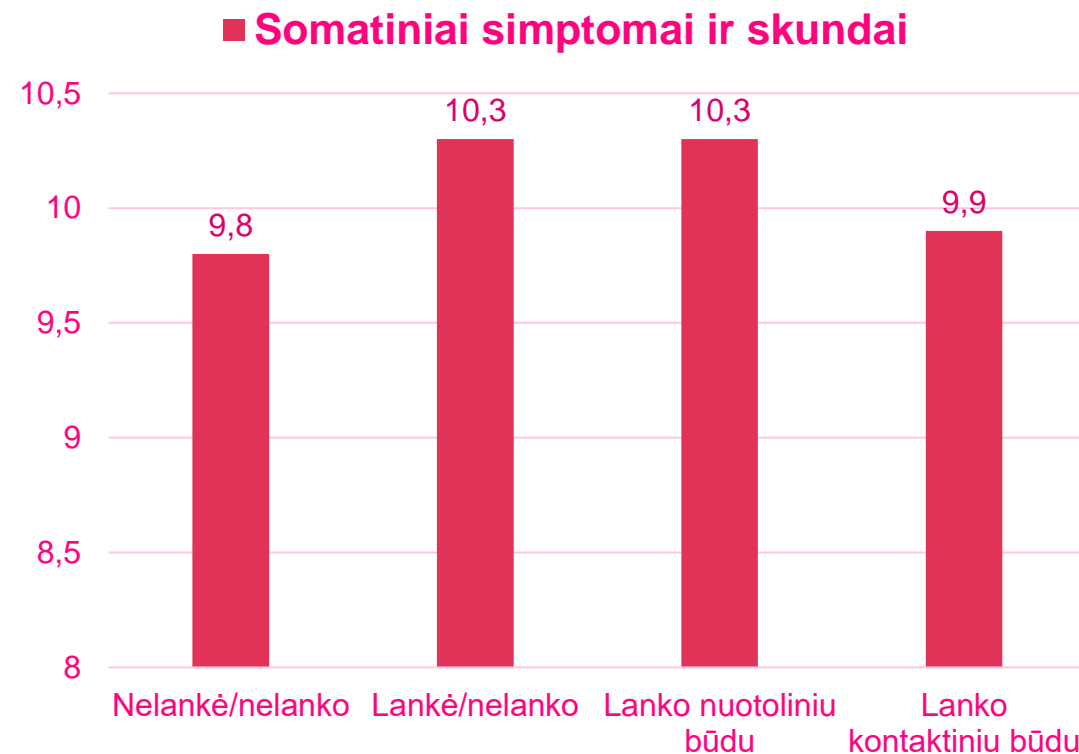
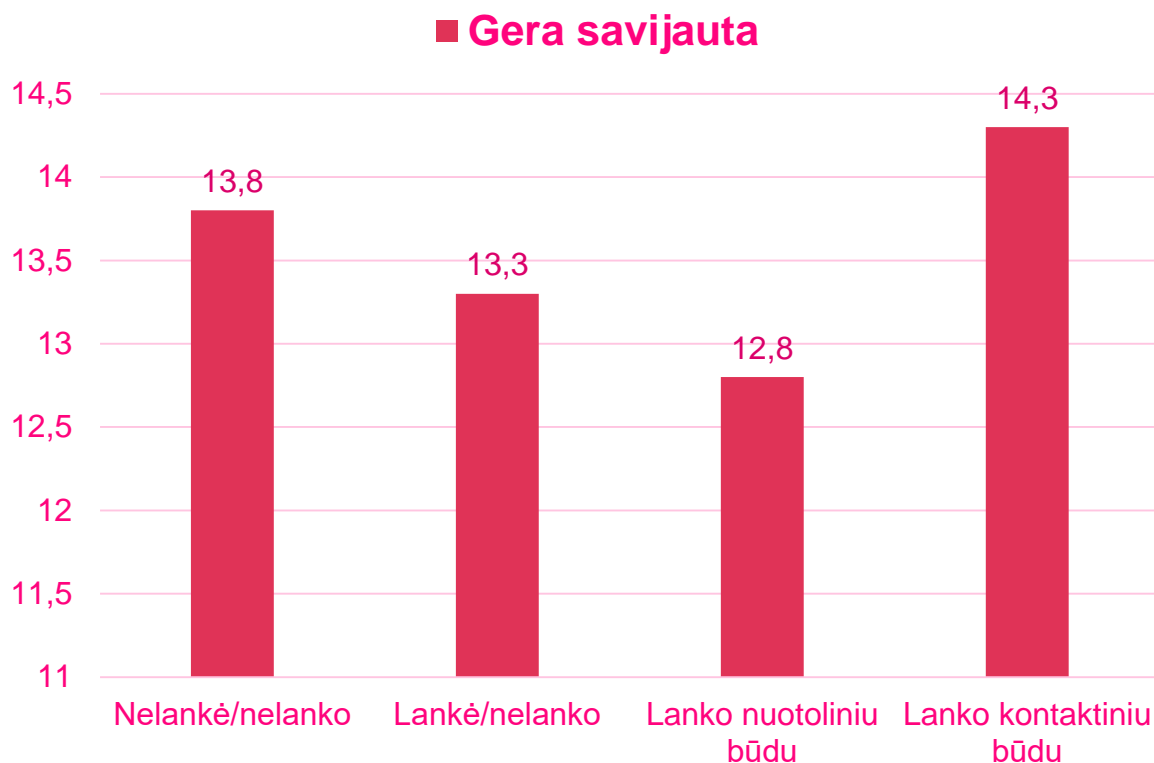


- 1 grupė** – 281 mokinys (19,5 proc.) – 7,1 (7,5)
prasta mokymosi sėkmė, prasti rezultatai ir motyvacija
- 2 grupė** – 454 mokiniai (31,5 proc.) – 8,5 (8,9)
geri rezultatai, bet prasta ir pablogėjusi motyvacija
- 3 grupė** – 372 mokiniai (26 proc.) – 8,4 (8,8)
gera mokymosi sėkmė, geri rezultatai ir gera motyvacija
- 4 grupė** – 332 mokiniai (24 proc.) – 6,1 (6,8)
prasti rezultatai, bet gera ir pagerėjusi motyvacija

Rezultatai: MOPAS (11-18 m.)

- Tėvų vertinimu: geresnė emocinė savijauta, geresni mokymosi rezultatai, mažiau problemų, mažiau galvos ar kitų skausmų...
- Paauglių vertinimu: geresnė savijauta + mokymosi rezultatai + somatiniai skundai

Paaugliams, skirtingai nuo pradinukų, **nuotolinio** neformalaus ugdymo nepakanka!



Rezultatai: reikšmingos sąsajos

- **Tėvų išsilavinimas ir finansinė situacija:** labiau išsilavinę tėvai dažniau skatina vaikus dalyvauti neformaliame ugdyme; siejasi ir su finansine situacija (labiausiai nukenčia vidutinių pajamų šeimų vaikai!)
- **Vaikų amžius:** vyresni paaugliai rečiau dalyvauja neformaliame ugdyme; nuotoliniu būdu neformaliame ugdyme dalyvavo jaunesni
- **Vaikų lytis:** merginos ir vaikinai lanko daugmaž vienodai; nuotoliniu būdu dažniau lankė mergaitės, ne berniukai; berniukai žymiai dažniau – kontaktiniu būdu
- Kitos aplinkybės – pasiekiamumas (regionai); mokyklų teikiama pasiūla ir pan.

Klinikinis atvejis 1

Vaikų ligų gydytojo (pediatro) konsultacija, 14 metų mergaitė. Atvyko konsultacijai dėl protarpinio širdies ritmo padažnėjimo. Paauglė skundėsi, kad keletą mėnesių dienos metu dažnai jaučia širdies plakimą ir padažnėja pulsas iki 98 kartų per minutę. Tai dažniausiai įvyksta, kai ji namuose greitai užlipa laiptais į antrą aukštą ar atlieka trumpą fizinį veiksmą (šoka, bėga). Pusę metų nuo karantino pradžios (2020-03) daug laiko praleidžia namuose, mažai juda, pablogėjo apetitas ir nuotaika, **pergyvena, kad negali susitikti su draugėmis, lankyti mėgstamo šokių būrelio.** Iki karantino pradžios mergaitė intensyviai sportavo - lankė šokių būrelį, kuriame fizinis krūvis trukdavo 1,5-2 val. penkis kartus per savaitę. Krūvį toleravo gerai, buvo geros nuotaikos. Prasidėjus karantinui nustojo lankyti šokius, pradėjo mokytis iš namų. Nenoriai ir trumpai išeina pasivaikščioti.

Raidos ir šeimos anamnezėje nėra rimtų sveikatos sutrikimų. Apžiūrint mergaitės bendra būklė patenkinama, pulsas padažnėjęs - 92'/min., arterinis kraujo spaudimas normalus - 105/55 mmHg. Širdies tonai ir ritmas normalūs, o užrašyta elektrokardiograma be pakitimų. Širdies echoskopija normali. Kiti vidaus organai ir kraujo tyrimai be pakitimų. Kraujo tyrimai be pakitimų. Neradus organinių širdies ir kitų organų pakitimų nustatyta, kad širdies plakimo jausmą ir tachikardiją sukėlė **ilgalaikė adekvataus fizinio krūvio stoka.**

Klinikinis atvejis 2

Vaikų neurologo konsultacija, 10 metų berniukas. Berniukas jautrus, ankstyvoje vaikystėje turėjo išreikštas baimes tamsai, vorams, pasilikti vienam, ilgai neužmigdavo. Nuo pandemijos pradžios jautė baimę susirgti, dažnai klausinėjo apie ligą, pats ieškojo informacijos, jautriai reagavo į per TV rodomą informaciją. Sunkiai užmigdavo. Vasarą vėl buvo aktyvus, skundų neišsakė ir apie ligą nebeklausinėjo.

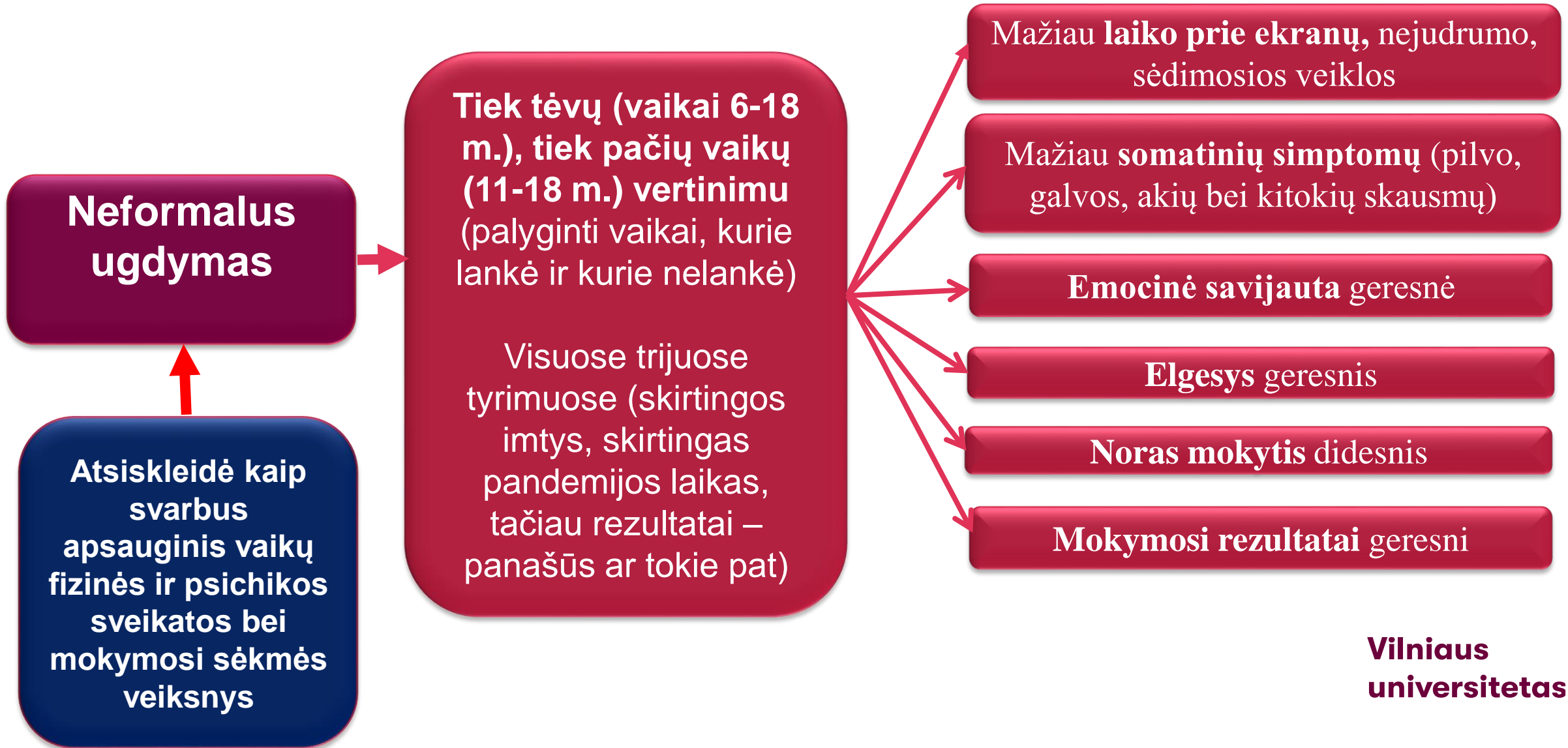
Prasidėjus antrai pandemijos bangai, vėl nerimastingas. Ryte jaučiasi mieguistas, nenoriai kalba. Po mokyklos nori pailsėti, **nebenori lankyti nei sporto, nei meno būrelių**, atideda ir namų darbų ruošimą. Pats berniukas sako, kad jam depresija. Atėjus vakarui, nerimas stiprėja, neranda sau vietos. Nenoriai eina miegoti, dvi valandas ir ilgiau neužmiega.

Prasidėjus nuotoliniam mokymui [antrasis karantinas], pamiega ilgiau, jaučiasi laimingesnis. Tačiau praleidus prie ekrano 3-4 valandas ir ilgiau atrodo labai pavargęs ir išsekęs. Nenori eiti pasivaikščioti ar kitos fizinės veiklos, **atsisako nuotolinių futbolo treniruočių**. Nori naršyti telefone ir žiūrėti televizorių bei valgyti daugiau saldumynų. Paskutiniu metu sunku susikaupti, dirglus, verksmingas, pradėjo skųstis galvos ir kaklo skausmais...

Vinjetės iš tyrimų (mokinių apklausų)

- **15 m. mergaitė:** Viso kūno skausmai, sunkūs; dažnai skauda galvą, kartais pykina ir skauda pilvą. Dieną būna labai mieguista. Mokosi vidutiniškai, **nieko nelanko, nors labai patinka muzika.** Gyvena tik su mama, santykiai gana prasti. 15 val. per dieną sėdima veikla, dažniausiai prie ekranų. Neturi draugų, pusės metų laikotarpiu (per antrąjį karantiną) visai nebendravo gyvai. Beveik jokio fizinio aktyvumo, kartais išeina pasivaikščioti. Emocinė savijauta prasta, labai krito motyvacija mokytis, nuotolinis visai nepatiko. Turi rimtų emocinių problemų (depresijos rizika). Neturi jokių svajonių ir ateities planų...
- **15 metų mergaitė:** Dreba visas kūnas, net skauda; „kūnas visai nepriima maisto, vimdo...“. Mokosi labai gerai, su tėvais sutaria gerai, bet labai krito motyvacija mokytis, ypač prasta emocinė būseną. Būna stiprūs nerimo priepuoliai. Draugių turi, bet antrojo karantino metu pusę metų beveik visai nebendravo. **Jokių būrelių nelanko, nesportuoja ir nesimankština.** 16 val. per dieną sėdima veikla. Emocinių sutrikimų (nerimo ir depresijos) rizika.
- **13 m. berniukas:** Galvos skausmai, kartais dusulys. Mokosi gerai ar labai gerai, tačiau motyvacija mokytis per karantiną labai pablogėjo: „susilpnėjau emociškai ir fiziškai, aptingau, dingo motyvacija“... **Kartais prisijungia prie būrelio nuotoliu,** kartais – labai retai – bendrauja su draugais, turi 1-2 draugus. Santykius su tėvais ir mokytojais vertina kaip prastus. Stengiasi mankštintis, bet prie ekranų (sėdimai veiklai) praleidžia apie 8 val. per dieną. Turi emocinių problemų, sunku susikaupti, geros savijautos klausimynas rodo depresijos riziką...

Neformalaus ugdymo reikšmė



Svarbios žinutės

- Socialiniai, emociniai, saviraiškos poreikiai yra esminiai
- Bet koks – o ypač neformalusis – ugdymas turi ir gali juos atliepti
- Bendrystės jausmas, galimybė turėti ryšį su svarbiu suaugusiuoju už šeimos ribų
- Dalis vaikų ir paauglių vis dar neturi
- **Šiuo metu vėl daugiau nei trečdalis paauglių lieka “už borto”?**
- Esate vadovai, treneriai, Mokytojai
- Erdvė, kurią duodate vaikams ir paaugliams, yra esminė jų augimui
- **Pasiekite kiekvieną vaiką ir paauglį**



Vilnius
University

AČIŪ JUMS



Tyrėjų komandoms!

E-SVEIKATA: Adomaitytė Subačienė I., Baukienė E., Breidokienė R., Būdienė V., Buzaitytė-Kašalynienė J., Dragūnevičius K., Gintilienė G., Girdzijauskienė S., Grabauskienė V., Praninskienė R., Speičytė-Ruschhoff E., Schoroškienė V., Stonkuvienė I., Urbonas V., Žėkaitė J.

VAIKŲ SVEIKATA: Baukienė E., Breidokienė R., Laurinaitytė I., Lisauskienė L., Praninskienė R., Urbonas V.

MOPAS: Miežienė B., Breidokienė R., Būdienė V., Buzaitytė-Kašalynienė J., Girdzijauskienė S., Emeljanovas A., Sabaliauskas S., Speičytė-Ruschhoff E., Žvirdauskas D.



Lietuvos
mokslo
taryba